

Hoe IS-glossy Dabiq harten van westerse moslims wint

Fiore Geelhoed, Layla van Wieringen, Kyra van den Akker, Fleur Crolla & Irene Senatori

Inleiding

Ondanks de territoriale verliezen die Islamitische Staat (hierna: IS) de afgelopen jaren te verduren heeft gehad, gaat van IS nog altijd een dreigende kracht uit. Naast het feit dat er sinds 2012 duizenden westerse jongeren naar Syrië zijn afgeleid, laten aanslagen in diverse wereldsteden, waaronder Orlando, Parijs, Brussel, Berlijn, Londen en Barcelona, zien hoe de strijd zich ook heeft verplaatst naar westerse landen. Westerse veiligheidsdiensten hebben bovendien diverse aanslagen weten te verijdelen, waarbij ook Nederland een terroristisch doelwit bleek (Kossen, 2016). Onder de betrokkenen bij deze (geplande) aanslagen bevinden zich teruggekeerde Syriëgangers, maar ook personen die niet aan de strijd in Syrië deel hebben genomen en die in contact zijn gekomen met IS via westerse netwerken en/of online zijn geradicaliseerd. De personen in kwestie zijn niet langer alleen adolescente moslimmannen: ook minderjarige moslimmeisjes en blanke, overwegend christelijke jongeren uit westerse landen blijken zichzelf in toenemende mate in dienst te stellen van de *jihad* (Dewitte, 2016; Kaplan & Costa, 2015). De afgelopen jaren is in de media en de politiek dan ook veel aandacht geweest voor online ‘propaganda’ van IS. Een van de belangrijkste middelen van IS om haar boodschap te verspreiden, was via het online glossy magazine *Dabiq*. Naar deze glossy is al eerder wetenschappelijk onderzoek gedaan (zie o.a. Ingram, 2016a; Frum, 2016; Greene, 2015), maar een vraag die daarbij vooralsnog onbeantwoord is gebleven, is hoe *Dabiq* bijdraagt aan de rekrutering van westerse IS-strijders – of dit nu is voor de strijd in Syrië en Irak of in westerse landen. Dit artikel gaat nader op deze vraag in, door het discours in *Dabiq* te analyseren en de daaruit volgende bevindingen te duiden in het licht van literatuur over de factoren die radicalisering in de hand werken en literatuur over discourses van *denial*. De focus daarbij ligt op vier overkoepelende thema’s: de ervaring van onrecht, het vijandbeeld, de individuele en sociale identiteit en de legitimering van geweld.

Het magazine van IS: Dabiq

Ondanks het intern gesloten karakter van het kalifaat, zoekt IS direct contact met de buitenwereld en haar westerse doelgroep door middel van verschillende media. IS maakt veelal gebruik van sociale media, waaronder Facebook, Twitter en YouTube (Greene, 2015). Kaplan en Costa (2015) stellen dat IS wat betreft deze hypermoderne aanpak van propageren uniek is en daardoor de meest succesvolle terroristische organisatie is in het proclameren van haar extremistische gedachte-

goed en het rekruteren, radicaliseren en mobiliseren van jonge mannen en vrouwen. Het communicatiemateriaal van IS is toegankelijk en aantrekkelijk en professioneel vormgegeven. Doordat IS haar materiaal in meerdere talen, waaronder het Engels, uitbrengt, bedient zij bovendien een breed publiek (Greene, 2015). In juli 2014 verscheen het eerste issue van IS' *Dabiq*, een online magazine dat sindsdien, tot de zomer van 2016,¹ eens in de paar maanden verscheen.

Uit eerdere wetenschappelijke analyses van *Dabiq* blijkt dat het een veelzijdig magazine is dat in artikelen, *statements* en advertenties (zie Ingram, 2016a) verschillende onderwerpen aansnijdt, op het gebied van religie, politieke en militaire ontwikkelingen en het leven in het kalifaat (Frum, 2016; Greene, 2015). IS legt in *Dabiq* – zowel in beeld als in tekst – een toenemende nadruk op geweld, wapens en munitie en de bloederige strijd aan het front (Frum, 2016; Greene, 2015; Winkler e.a., 2016). In hun analyses benadrukken eerdere onderzoekers dat *Dabiq* inspeelt op de emoties die het geweld oproept (Greene, 2015; Winkler et al., 2016), en een overdreven positief beeld van het kalifaat neerzet waarover vanuit een profetisch, apocalyptisch narratief wordt geschreven (Celso, 2014; Mojon, 2014). Dit narratief zou aantrekkingskracht op jongeren uitoefenen, doordat IS hiermee de suggestie wekt deel uit te maken van hogere, transcendentale machten (Petit, 2015).

Over het doel en de doelgroepen die IS met *Dabiq* probeert te bereiken, bestaan uiteenlopende visies. Zo benadrukken sommige auteurs dat *Dabiq* zich richt op verschillende doelgroepen en dat daarin verschuivingen in de loop van de tijd waarneembaar zijn. *Dabiq* zou zijn geschreven voor het aantrekken van nieuwe rekruten zoals tweedegeneratiemoslims en bekeerlingen, voor het afschrikken van de westerse vijanden van IS, onder wie beleidsmakers, maar ook voor leden van IS die nog niet (volledig) in de organisatie geïntegreerd zijn (Colas, 2016; Frum, 2016; Gambhir, 2014; Winkler et al., 2016). Wat het doel betreft richt IS zich in *Dabiq* naar eigen zeggen vooral op het creëren van eenheid, het stimuleren van migratie naar het kalifaat, de Heilige Oorlog (*jiḥād*) en versterking van de moslimgemeenschap (Fraser, 2014). In de meeste studies naar *Dabiq* wordt echter aangenomen dat de creatie van een kalifaat en de rekrutering van nieuwe strijders als doel vooropstaan (zie Fraser, 2014; Greene, 2015; Novenario, 2016; Pelletier et al., 2015).

Veel van het reeds uitgevoerde onderzoek naar *Dabiq* is kwantitatief van aard (zoals Vergani & Bliuc, 2015; Novenario, 2016; Ingram, 2016a; Ingram, 2016b) of heeft slechts betrekking op een beperkt aantal *Dabiq*-issues (zoals Celso, 2014; Gambhir, 2014; Ingram, 2016a). En hoewel de meeste studies erkennen dat *Dabiq* gehoor geeft aan en inspeelt op de behoeften van (westerse) moslims, is dit het eerste onderzoek dat zich expliciet richt op de vraag *waar Dabiq* dan eigenlijk op inspeelt en *hoe Dabiq* dat precies doet. De hoe-vraag is verbonden met het taalge-

1 *Dabiq* is sinds 31 juli 2016 niet meer verschenen. Wel heeft IS in september 2016 een nieuw online magazine gelanceerd, genaamd *Rumiyah*, van welke tot nu zes issues uitgegeven zijn. Volgens McKernan (2016) lijkt *Rumiyah Dabiq* op te volgen nu IS de stad *Dabiq* niet langer in handen heeft. Qua inhoud, vormgeving en boodschap lijken de bladen sterk op elkaar, wat deze veronderstelling aannemelijk maakt.

bruik van *Dabiq* en in het bijzonder met discoursen van *denial*, zoals die in dit themanummer centraal staan.

Push- en pullfactoren van radicalisering

Een antwoord op de vraag waar *Dabiq* op inspeelt, verlangt allereerst zicht op de zogenoemde *push*- en *pull*-factoren die uit radicaliseringsliteratuur naar voren komen (e.g. Schmid, 2013) en die de aantrekkingskracht van een extremistisch discours vergroten. Radicalisering is een complex fenomeen dat niet valt te verklaren met één of meerdere vaste causale factoren (Schuurman, Grol & Flower, 2016). Vaak is er sprake van een samenspel van verschillende factoren (Schmid, 2015), zoals hieronder beschreven.

Push-factoren betreffen omstandigheden op sociaal, politiek en cultureel niveau die een individu vatbaar maken voor extremistische denkbeelden (Hassan, 2012). Op individueel niveau is de behoefte aan zin- en betekenisgeving waar moslimjongeren mee zouden worstelen een veelgenoemde push-factor (Geelhoed, 2014; Schmid, 2015; De Koning, 2015; Weggemans, Bakker & Grol, 2015), evenals het verlangen deel uit te maken van een groep (*belonging*) (Geelhoed, 2014; Hassan, 2012; De Koning, 2015; Schuurman et al., 2016; Vidino & Hughes, 2015). Andere voorbeelden van push-factoren op individueel niveau zijn de zoektocht naar een identiteit als individu, traumatische ervaringen, problemen op school of werk, het verlangen naar spanning en avontuur en de behoefte aan antwoorden op religieuze vraagstukken (Bakker & De Bont, 2016; Bakker & Grol, 2015; Coolsaet, 2015; Geelhoed, 2014; Schmid, 2015; Vidino & Hughes, 2015).

Wat betreft push-factoren op meso- en macroniveau wijst de wetenschappelijke literatuur onder meer op de invloed van de *peergroup* (De Koning, 2015; Schmid, 2015) en in- en out-group processen (Doosje et al., 2016). Op macroniveau wordt gewezen op de invloed die (internationale) politieke spanningen, onvrede over westerse beleidsvoering, een islamofob sociaal klimaat en stigmatisering en buitensluiting mogelijk hebben op radicalisering (Bakker & De Bont, 2016; Dongen, 2016; De Koning, 2015; Weggemans et al., 2015; Schmid, 2013; Schmid, 2015).

Met betrekking tot de rol van economische deprivatie en marginalisatie als push-factoren in het radicaliseringsproces zijn de meningen echter verdeeld. Hoewel in de media en de politiek over het algemeen wordt aangenomen dat de radicalisering van moslimjongeren voortkomt uit een 'mislukte' integratie en sociale achterstelling (Rahimi & Graumans, 2015), biedt de praktijk op casusniveau daarvoor weinig onderbouwing (Coolsaet, 2015; De Koning, 2015; Dawson, Amarasingham & Bain, 2016; Rahimi & Graumans, 2015; Van San, 2015) en wijst deze veeleer op het bestaan van een 'integratieparadox' (Buijs, Demant & Hamdi, 2006; Van San, 2015).

Pull-factoren zijn factoren die aansluiting bij een extremistische groepering aantrekkelijk maken (Hassan, 2012). Deze factoren vormen als het ware het alternatieve scenario dat een jihadistische organisatie (kwetsbare) moslims biedt. De utopische belofte van het paradijs die IS haar volgelingen doet, vormt bijvoorbeeld een aantrekkelijke oplossing voor de uitzichtloosheid die sommige moslims

Fiore Geelhoed, Layla van Wieringen, Kyra van den Akker, Fleur Crolla & Irene Senatori

in het Westen ervaren (Bakker & Grol, 2015; Hassan, 2012; Schmid, 2015). Schmid (2015) beschrijft daarnaast de aantrekkingskracht die het schijnbaar heroïsche leven als jihadstrijder op jongeren heeft: hun wordt beloofd dat zij zich gemakkelijk op kunnen werken ‘from zero (in their own country) to hero (in the land of jihad)’ (Schmid, 2015: 38). Daarnaast kunnen extremistische groeperingen hun leden materiële welvaart, avontuur, een leven onder islamitische wetgeving in het kalifaat, martelaarschap, broederschap en verbondenheid bieden (Bakker & De Bont, 2016; Coolsaet, 2015; Dawson et al., 2016; Geelhoed, 2014). Tot slot biedt het dualistische karakter van een extremistische ideologie houvast in de identiteitsvorming door niet alleen een duidelijke eigen (groeps)identiteit, maar via ‘othering’ ook een duidelijke vijand te bieden (Geelhoed, 2014). Deze stereotiepe vijand versterkt indirect de onderlinge sociale cohesie en daarmee de groepsidentiteit (Geelhoed, 2014; De Graaf, 2014; Feddes, Nickolson & Doosje, 2015).

De mate waarin wordt ingespeeld op de genoemde push- en pull-factoren zou de effectiviteit van extremistische propaganda ten goede komen (Bakker & De Bont, 2016). Dit artikel vervolgt dan ook met een overzicht van de manier waarop *Dabiq* op de push- en pull-factoren inspeelt. Daarbij zal worden ingegaan op de rol die discoursen van *denial* spelen. Dat neutralisatietechnieken een belangrijke rol spelen in het mogelijk maken van grootschalig geweld en terrorisme, is respectievelijk door Cohen (2001) en Rapoport en Alexander (1982) al beschreven. Sindsdien hebben diverse andere auteurs het belang van ontkenning en neutralisatietechnieken bij grootschalig geweld en door jihadisme geïnspireerd terrorisme herhaald (e.g. Cottee, 2010; Rauxloh, 2016).

In het vervolg komen vier afzonderlijke thema’s aan bod waaronder verschillende push- en pull-factoren zijn samengebracht en die elk op eigen wijze met ontkenningsmechanismen in verband staan.

Methode

Voor dit onderzoek zijn de vijftien Engelstalige online publicaties van *Dabiq* in hun geheel geanalyseerd door middel van een kwalitatieve inhoudsanalyse. Deze methode biedt voldoende houvast om een diepgaande analyse te maken van de teksten in *Dabiq* en daarnaast aandacht te besteden aan beelden en andere elementen om de boodschap en werkwijze van *Dabiq* te kunnen duiden. Bij de analyse stond zowel de inhoud als de vormgeving van de *Dabiq*-artikelen centraal en wel om drie redenen. Ten eerste bestaat de inhoud niet alleen uit tekst, maar ook uit coherente beelden die de boodschap van deze tekst ondersteunen en versterken (Hall, 1997). Ten tweede spelen afbeeldingen in *Dabiq* een belangrijke rol, zoals ook al uit eerder onderzoek naar voren komt. Visualisaties vormen een belangrijk onderdeel van de propagandavoering van IS, ook in *Dabiq* (Winkler et al., 2016). Ten derde kunnen afbeeldingen vaak beter dan tekst inspelen op ‘universele’ symbolen en zijn ze, anders dan sommige islamitische teksten in *Dabiq*, minder onderhevig aan misinterpretatie door vertaling.

Voorafgaand aan de analyse zijn zoektermlijsten opgesteld in vier categorieën: onrecht, het vijandbeeld, de individuele en groepsidentiteit en de legitimering van geweld. De gehanteerde zoektermen zijn gebaseerd op radicaliseringsliteratuur, vrije associaties en *Dabiq* zelf, maar zijn gaandeweg aangepast naarmate wij meer bekend raakten met het taalgebruik in *Dabiq*. Elke editie van *Dabiq* is globaal doorgelezen om bekend te raken met het thema van de betreffende uitgave, een eerste selectie van artikelen te kunnen maken en de zoektermen te verfijnen. De artikelen die één of meerdere relevante zoektermen uit de zoektermlijsten bevatten, zijn bestudeerd en geanalyseerd aan de hand van een kwalitatief onderzoeksinstrument in vraaglijstvorm. Hierbij is onder meer gekeken naar het type artikel, de doelgroep, de thema's, het taalgebruik, de stilistische middelen, het gebruik van citaten of islamitische termen en de onderliggende boodschap van de tekst. Indien artikelen voor het thema relevante afbeeldingen bevatten, zijn ook deze in de analyse meegenomen. Daarbij ging specifiek de aandacht uit naar de personen op afbeeldingen, gezichtsuitdrukkingen en lichaamstaal, het onderschrift bij de afbeelding, de manier waarop de afbeelding aansluit bij de tekst en de onderliggende boodschap. Elk blad is na de analyse nogmaals doorgenomen ter controle op andere relevante artikelen of afbeeldingen die we door het gebruik van zoektermen mogelijk over het hoofd hadden gezien.

Het discours in *Dabiq* en het gebruik van ontkenning

Het discours in *Dabiq* kenmerkt zich door twee paden die met elkaar zijn verbonden: enerzijds een pad aan de *pull*-zijde, dat identificatie met IS stimuleert, en anderzijds een pad dat aansluit bij *push*-factoren en de afkeer en vervreemding van het Westen en ongelovigen voedt.² Tegelijkertijd geeft het discours in *Dabiq* blijk van verschillende vormen van ontkenning. In termen van Cohen (2001) gaat het daarbij vooral om *interpretive denial*. IS ontkent niet dat er geweld wordt gepleegd en eist zelfs aanslagen op. Het geweld krijgt alleen een andere lezing om het te legitimeren. Het verband met de push- en pullfactoren en het discours van *denial* zullen we schetsen door achtereenvolgens de beschrijving in *Dabiq* van de situatie waarin moslims zich bevinden (het onrecht dat hun wordt aangedaan), de twee belangrijkste actoren (de 'ware' moslims en hun vijanden) en gewelddadige aanslagen in het Westen³ te bespreken.

Een focus op onrecht

Een centraal thema in *Dabiq* betreft het onrecht dat moslims wereldwijd zou worden aangedaan. De identificatie met dit onrecht en het gevoel van onvrede dat

- 2 Dit is omwille van de haalbaarheid van dit onderzoek geen uitputtende behandeling van alle relevante thema's die in *Dabiq* aan bod komen. Een belangrijk thema in *Dabiq* dat bijvoorbeeld niet is meegenomen, is de rol van religiositeit.
- 3 In dit artikel hebben we ons beperkt tot een analyse van geweld in de vorm van aanslagen in het Westen.

Fiore Geelhoed, Layla van Wieringen, Kyra van den Akker, Fleur Crolla & Irene Senatori

hieruit voortkomt, kunnen een *push*-factor vormen, doordat ze de behoefte aan een oplossing in de vorm van islamitisch extremisme vergroten (zie Bos, Loseman & Doosje, 2009). Dit onrecht biedt bovendien de legitimatie van de gewelddadige strijd.

IS beschrijft in *Dabiq* voornamelijk mondiale vormen van onrecht die tegen de moslimgemeenschap (de *ummah*) gericht zijn. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar relatief recente incidenten, maar ook historische gebeurtenissen, zoals de invasie van de VS in Irak en de christelijke kruistochten in de middeleeuwen, komen aan bod. Geografisch gezien gaat IS in *Dabiq* voornamelijk in op moslims in het Midden-Oosten, zoals slachtoffers die vallen tijdens de luchtaanvallen en bombardementen in Irak en Syrië. De nadruk ligt daarbij op de onschuld van de lokale burgerbevolking en van hen die bij dergelijke aanvallen omkomen of ernstig gewond raken en in het bijzonder de kwetsbaarheid van vrouwen en kinderen: 'Many women, children, and men were killed for no reason' (*Dabiq* 6, p. 51), 'they terrify the women and children' (*Dabiq* 8, p. 62), 'Muslims in the lands of the Khilāfah have watched their beloved brothers, sisters, and children being relentlessly bombed by crusader warplanes' (*Dabiq* 14, p. 4).

Daarnaast is de onderdrukking van moslims in het Westen een veelbesproken onderwerp in *Dabiq*. Zo portretteert IS de *ummah* in westerse samenlevingen als een die gebukt gaat onder structurele vernedering en buitensluiting. In dit kader haalt IS in *Dabiq* uit naar vormen van oppressie van de moslimgemeenschap in het Westen, zoals discriminatie en racisme (e.g. *Dabiq* 11, p. 19). Veelvuldig gebruikte termen daarvoor zijn 'dishonor', 'humiliation' en 'disgrace' (e.g. *Dabiq* 1, p. 8) die moslims zouden ondervinden. Daarnaast benadrukt *Dabiq* in verschillende artikelen dat de vrijheid van meningsuiting in het Westen wordt misbruikt om de islam te bespotten en moslims te kleineren (e.g. *Dabiq* 9, p. 3: 'to anger the Muslims by mocking and ridiculing (...) the Prophet Mohammed (...), under the pretext of defending the idol of "freedom of speech"'). De centrale boodschap hierbij is telkens dat moslims in het Westen onvrij zijn en dat zij als ondergeschikten worden behandeld. Een citaat uit *Dabiq* 3:

'The modern day slavery of employment, work hours, wages, etc., is one that leaves the Muslims in a constant feeling of subjugation to a kāfir [*ongelovige*] master. He does not live the might and honor that every Muslim should live and experience' (*Dabiq* 3, p. 29).

Interviews en de persoonlijke verhalen van – al dan niet omgekomen – strijders bieden ondersteuning voor deze beweringen. Zo gaat *Dabiq* 12 in op het verhaal van een voormalig westerse moslim en zijn ervaringen met het leven in het Westen, waarbij een contrast wordt geschetst tussen de veronderstelde onderdrukking en onvrijheid in het Westen en het leven in het kalifaat:

'After almost twenty years of living under the persecution of the crusaders and the apostates, one could finally live an Islamic life with safety and security. He was able to practice his faith in jihād without worry of the kāfir [*ongelovige*] intelligence agencies suddenly raiding his home. He could pronounce

takfir [verklaring van ongelovigheid] of the tawāghit [zondige moslims] and the murtaddin [afvalligen] without fear of imprisonment. He could raise his children away from the school systems of the kuffār [ongelovigen] without fear of the social services kidnapping his children.’ (*Dabiq* 12, p. 32)

Dergelijke persoonlijke verhalen helpen *Dabiq*-lezers om zich te identificeren met de hoofdpersoon en daarmee de keuze voor IS. Dit blijkt ook uit de manier waarop IS het verhaal van deze ex-westerse moslim generaliseert naar de ervaring die andere moslims in het Westen moeten hebben: ‘In general, this is the case most Muslims have experienced while living in the West. He feels himself a stranger and is in constant search for a land in which he can practice his Islam’ (*Dabiq* 12, p. 30). De stelligheid van dergelijke beweringen is erop gericht om *Dabiq*-lezers te laten twijfelen aan hun westerse kwaliteit van leven. Dit kan de (grote en kleine) irritaties versterken die moslims wellicht reeds hebben en kan moslims in die zin tot de extremistische boodschap van IS verleiden, zoals beschreven in eerdere radicaliseringsstudies (zie Buijs, Demant & Hamdi, 2006).

Het artikel ‘*Why We Hate You & Why We Fight You*’ (*Dabiq* 15, p. 30) vat de kritiek op het onrecht dat moslims wordt aangedaan samen door te wijzen op zowel militaire acties in het Midden-Oosten als onrecht in het Westen. In dit artikel komen onder andere drone-aanvallen, gevangenneming en marteling van moslims, militair ingrijpen in islamitische landen, en bespottung van de islam in het Westen aan bod. Verder wijst *Dabiq* met verontwaardiging op de veronderstelde minderwaardigheid van moslims in de huidige strijd in Syrië en in eerdere oorlogssituaties waarbij moslimslachtoffers worden weggezet als slechts ‘nevenschade’:

‘The US had killed women, children, and the elderly, during its direct occupation of Iraq prior to its withdrawal. There are countless accounts of American soldiers executing families and raping women under the sanctity of the US military and Blackwater. Muslim families were killed under the broad definition of “collateral damage,” which the US grants itself alone the right to apply. Therefore, if a mujāhid [*jihadstrijder*] kills a single man with a knife, it is the barbaric killing of the “innocent.” However, if Americans kill thousands of Muslim families all over the world by pressing missile fire buttons, it is merely “collateral damage”.’ (*Dabiq* 3, p. 3)

Uit het bovenstaande citaat blijkt bovendien dat IS Amerika een laffe, oneerlijke vorm van oorlogsvoering verwijt. Waar jihadisten gebruik zouden maken van ‘proportioneel’ geweld tegen slechts enkelingen, raakt Amerika duizenden moslimfamilies door slechts ‘op het knopje van luchtraketten te drukken’. Dit suggereert dat IS de oorlog in het algemeen als een ongelijke strijd presenteert, waarmee wederom wordt ingespeeld op de beleving van onrechtvaardigheid en een behoefte aan vergelding.

IS trekt deze universele tendensen van onrechtvaardigheid vervolgens door op individueel niveau door moslims persoonlijk aan te spreken op hun verantwoordelijkheid voor het leed dat medemoslims wordt aangedaan en hen te wijzen op hun plicht zich hier (actief) tegen te verzetten.

Fiore Geelhoed, Layla van Wieringen, Kyra van den Akker, Fleur Crolla & Irene Senatori

Met dit discours speelt IS in op frustraties die er onder *Dabiq*-lezers kunnen leven en daarmee effent zij de weg voor een afkeer van het Westen en het omarmen van IS (zie Coolsaet, 2015). Dit discours wijst bovendien op het gebruik van *denial*. IS presenteert moslims als slachtoffers van onrecht waartegen moslims in opstand moeten komen. In de verplichting die IS ziet voor het in opstand komen, ligt ontkenning van de verantwoordelijkheid besloten. Met de stellingname dat de strijd een noodzakelijke plicht is, stelt IS namelijk dat er iemand tegen het onrecht moet opstaan en dat deze strijd noodzakelijk is en (deels) zelfverdediging betreft (Cohen, 2001: 91).

Het (westerse) vijandbeeld

Voor dit verzet biedt *Dabiq* haar lezers een concreet vijandbeeld. Het vijandbeeld in *Dabiq* vormt als het ware het ‘gezicht’ dat aan het zojuist besproken onrecht gegeven wordt: het is de tegenstander tegen wie elke moslim zou moeten strijden om het onrecht ongedaan te maken. Tegelijkertijd valt het vijandbeeld als *pull-factor* aan te merken, aangezien het een antwoord biedt op de beleving van onrecht en het bovendien het saamhorigheidsgevoel van ‘ware moslims’ kan vergroten (vgl. Christie, 1986).

Uit *Dabiq* blijkt dat IS een groot aantal groepen als vijand bestempelt en hen onder de gezamenlijke noemer van ‘ongelovigen’ vat. Niet alleen westerse grootmachten, maar ook diverse Arabische groeperingen vallen in de vijandcategorie. Centraal staat het feit dat zij ofwel niet-islamitisch zijn (in *Dabiq* aangeduid als christelijke ‘crusaders’), ofwel een niet-jihadistische interpretatie van de islam hanteren (‘apostates’ of afvalligen). In *Dabiq* wordt dit onderscheid echter niet strikt gehanteerd; voor IS lijken al haar tegenstanders gelijk in hun zondigheid. Dit extreem dualistische wereldbeeld, waarbij een streng onderscheid tussen moslim en ongelovige vijand gemaakt wordt, blijkt duidelijk uit het volgende fragment:

“Therefore, anyone who falls into kufr [*ongeloof*] has left Islam, even if he claims to be a Muslim. (...) There is no religion except Islam or kufr; whoever leaves one of them inevitably enters the other, as there is nothing in between them.” (*Dabiq* 14, p. 8).

Een dergelijk zwart-wit wereldbeeld kan vanuit pull-perspectief ‘zoekende’ of gefrustreerde moslims de duidelijkheid geven die zij verlangen (vgl. Geelhoed, 2014). Deze dualistische visie versterkt IS door in *Dabiq* veelvuldig te wijzen op de vele ‘zonden’ (waaronder afvalligheid, populisme en volksbedrog) waaraan de vijand zich schuldig zou maken. Zo bekritiseert IS bondgenootschappen tussen tegenstanders van IS en bespot en kleineert IS politieke (oud-)leiders, onder wie Obama (‘the dog of the White House’, *Dabiq* 10, p. 42), Bush (‘the war president’; *Dabiq* 3, p. 37) en Netanyahu (‘the Taghut [*rebel*] of the Jews’; *Dabiq* 6, p. 57).

Vanwege de focus op de aantrekkingskracht voor westerse moslims heeft onze analyse zich voornamelijk gericht op het westerse vijandbeeld. Ten aanzien van

het Westen benadrukt IS in *Dabiq* haar afkeer van typisch westerse idealen en fenomenen, in het bijzonder het nationalisme, liberalisme, democratische staatsvormen, godsdienstvrijheid, vrijheid van meningsuiting, secularisme, monogamie en wetenschappelijke rationaliteit. Opmerkelijk is bovendien dat de democratie in de latere issues van *Dabiq* het predikaat 'religie' krijgt: 'Democracy is a religion that gives supreme authority to people rather than Allah. (...) How wicked a religion is one where all its members consider themselves "gods" besides Allah!' (*Dabiq* 14, p. 34). Hier wordt opnieuw het dualistische perspectief van IS zichtbaar, dat *Dabiq*-lezers ertoe aanspoort (actief) een keuze te maken tussen het Westen en de islam. Het vijandbeeld als *push*-factor creëert dus een druk om een kant te kiezen en het extremistische discours van IS te omarmen.

Bij de beschrijving van de westerse vijand in *Dabiq* gebruikt IS typerend taalgebruik, dat de door IS gestelde noodzaak om zich tegen de vijand te keren onderstreept. Zo kenmerkt de woordkeuze van IS zich in de eerste plaats door het gebruik van negatieve termen voor de vijand, zoals 'deviant', 'treacherous', 'hypocrite', 'shirki',⁴ 'foolish' en 'wicked'. Een ander kenmerk van deze woordkeuze is het gebruik van dramatiek en overdrijving om de goddeloosheid van opponenten te benadrukken (e.g. 'drowning themselves in the depths of apostasy' (*Dabiq* 12, p. 54), 'pour the lava of death upon Muslims' (*Dabiq* 10, p. 47). Ook vindt dehumanisering van de vijand plaats, door tegenstanders te vergelijken met bepaalde diersoorten, zoals afstammelingen van varkens, jankende honden en, in een minder bedreigende variant, hulpeloze lammetjes (*Dabiq* 12, p. 53, 19 en *Dabiq* 10, p. 51).

Hoewel er geen twijfel bestaat over wie IS tot de vijand rekent, kent het westerse vijandbeeld wel een opmerkelijke contradictie. Aan de ene kant benadrukt IS de macht van de vijand en zet zij het Westen en voornamelijk de Verenigde Staten neer als oorzaak van al het kwaad dat moslims ondervinden. Amerikaanse politici worden beschreven als hypocriet, arrogant en agressief. Afbeeldingen van islamitische burgers die het slachtoffer zijn van Amerikaanse luchtaanvallen ondersteunen dit beeld. Hiermee geeft IS een beeld van zichzelf als *underdog* in de strijd dat in het verlengde ligt van het gevoel van onrecht (zie de vorige paragraaf). IS benadrukt dus haar 'zwakke' kanten om een beroep te doen op gefrustreerde moslims die zich uit naam van de *ummah* willen wreken op de 'koude', 'harde' en 'passieve' (met betrekking tot hun onderhandelingszin, zie *Dabiq* 7, p. 76-81) westerse politici.

Aan de andere kant wekt IS in *Dabiq* de indruk dat de westerse vijand nauwelijks een bedreiging vormt. Dat IS de uiteindelijke strijd zal winnen, is volgens de artikelen in *Dabiq* een vanzelfsprekendheid en slechts een kwestie van tijd. Zo duidt IS het Amerikaanse beleid in termen van 'weakness and cowardice' (*Dabiq* 4, p. 41), 'hopelessness and confusion' (*Dabiq* 5, p. 34) en 'overall failure' (*Dabiq* 7, p. 52). Dit beeld blijkt vooral uit de rubriek 'In the Words of the Enemy' met citaten uit speeches van vooraanstaande politici en waarbij de nadruk ligt op de angst

4 *Shirk* verwijst naar het toekennen van goddelijke eigenschappen aan niet-goddelijke zaken; een grote zonde binnen de islam (zie Mawdudi, 2013).

Fiore Geelhoed, Layla van Wieringen, Kyra van den Akker, Fleur Crolla & Irene Senatori

die het 'laffe' Westen voor IS heeft. In dat opzicht presenteert IS zichzelf als superieur aan haar tegenstander en neemt zij juist een dominante positie in.

Kortom, het vijandbeeld in *Dabiq* kent zowel een *push*- als een *pull*-kant. Het vijandbeeld als *push*-factor doet niet alleen beroep op een gevoel van medeleven en de behoefte aan (ideologische en fysieke) steun voor IS, maar stimuleert ook walging en afkeer van het beleid van westerse grootmachten. Deze discoursen suggereren beide dat moslims bij IS beter af zijn en spelen in op het gevoel van frustratie dat onder moslims leeft. De *pull*-kant van het vijandbeeld zit vooral in het bieden van een concrete tegenstander waar moslims zich tegen af kunnen zetten. In deze vorm biedt het vijandbeeld een duidelijke oplossing voor het ervaren onrecht (zie Geelhoed, 2014; De Graaf, 2014). Het vijandbeeld, in combinatie met de bij het onrecht besproken lezing van slachtofferschap, sluit aan bij de neutralisatie-techniek van ontkenning van het slachtoffer (Sykes & Matza, 1957) waarin moslims het slachtoffer en hun vijanden de ware daders zijn (Cohen, 2001: 96-97). De negatieve wijze waarop de vijand in *Dabiq* wordt beschreven, legitimeert het beeld dat het Westen jihadistisch geweld over zichzelf afroept.

De individuele en groepsidentiteit als IS-strijder

Het onrecht en het vijandbeeld vormen een scherp contrast met de identiteit die IS in *Dabiq* aan potentiële jihadisten belooft. Deze identiteit vormt een belangrijke *pull*-factor en speelt in op de *push*-factoren van de zoektocht naar een identiteit, de behoefte aan *belonging* en een verlangen naar zingeving. Tegelijkertijd draagt de wijze waarop over de eigen identiteit wordt geschreven bij aan ontkenning van het slachtoffer bij geweld tegen het Westen. Wat betreft de eigen identiteit kan onderscheid gemaakt worden tussen enerzijds de identiteit van individuele IS-strijders en anderzijds de groepsidentiteit van het kalifaat als geheel.

Op individueel niveau spelen de strijders van IS binnen alle vijftien edities van *Dabiq* een prominente rol als symbool van goedheid en bestrijders van het kwaad. De strijder kenmerkt zich door zijn sterke, standvastige en strijdlustige karakter. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de volgende citaten over de onwrikbare manier waarop extremistische moslims in Nigeria zich verzetten tegen christelijke groepen en het naar hun beleving onterechte oordeel dat er over hen wordt geveld: 'They stood firm in the face of slander', en 'they did not fear the blame of any critics when they captured and enslaved hundreds of Christian girls' (*Dabiq* 8, p. 14). Het positieve imago van islamitische strijders wordt bijgezet door buitengewoon lovend taalgebruik. Naar de strijders, de *mujahidin*, verwijst IS dikwijls met 'the lions of the Islamic State' (*Dabiq* 2, p. 42), aanslagplegers worden 'brave and selfless' (*Dabiq* 8, p. 6) genoemd, en soldaten worden aangeropen met de woorden 'O heroes of jihad' (*Dabiq* 5, p. 31). Met dergelijke terminologie bevestigt IS het beeld van strijders als 'people who can never be defeated' (*Dabiq* 4, p. 7). Daarmee biedt *Dabiq* moslims een imago van een heldhaftige IS-strijder als aantrekkelijk alternatief en toekomstperspectief voor identiteitszoekende jongeren die in het Westen niet de status en erkenning kunnen vinden waar zij naar verlangen (zie Schmid, 2015).

Ook de manier waarop IS overleden strijders beschrijft, draagt hieraan bij. Gesneuvelde soldaten krijgen in *Dabiq* een centrale plaats, waarbij IS gebruikmaakt van portretfoto's van gesneuvelde strijders waarop zij veelal met een grote lach poseren. Het onderschrift bij deze afbeeldingen beschrijft vervolgens de heroïsche dood van de desbetreffende 'mujahidin', die volgens IS de hoogste plek in het paradijs verdienen. De *Dabiq*-lezer wordt voorts opgeroepen een voorbeeld te nemen aan deze 'brave knights' (e.g. *Dabiq* 12, p. 2) om een dergelijk lot voor zichzelf te bezegelen. Op die manier biedt IS aan de ene kant een aantrekkelijk doel (het paradijs) en een schijnbaar simpel middel (terreur) om dit doel te bereiken. Een dergelijk helder 'stappenplan naar succes' kan de aantrekkingskracht van IS vergroten, zeker bij moslims die deze kansen missen in hun westerse leven (Schmid, 2015; Schuurman et al., 2016).

Ook op groepsniveau belooft IS moslims een rooskleurige toekomst in het kalifaat. De belangrijkste component in het discours van IS op groepsniveau betreft het broederschap-ideaal, onderbouwd met verschillende Koranverzen die de onderlinge verbondenheid en gelijkheid van moslims aantonen. IS vertaalt dit groepsgevoel naar actie door moslims op te roepen om voor elkaar op te komen, aangezien zij 'one hand against all others' (*Dabiq* 6, p. 7) zijn. In praktijk betekent dit dat moslims elkaar onvoorwaardelijk dienen te beschermen. Koranverzen benadrukken het belang van een dergelijke groepsgerichte attitude, door te stellen dat het bloed van alle moslims één is, wat maakt dat iedereen recht heeft op een gelijk deel van de oorlogsbuit, ongeacht welke rol men in het veld heeft vervuld (*Dabiq* 6, p. 7). *Dabiq* geeft daarmee uitdrukking aan zowel ideologische als materiële gelijkheid, wat in contrast staat met de sociale en/of economische deprivatie en het gebrek aan *belonging* die moslims in het Westen zouden ervaren (Doosje et al., 2016).

IS belooft moslims juist een samenleving waarin zij zich thuis voelen en waar zij volledig deel van uit maken. Bij toetreding tot het kalifaat zullen zij hun verloren 'waardigheid, macht en rechten' terugkrijgen (*Dabiq* 1, p. 4). Met haast poëtisch taalgebruik en levendige metaforen schetst IS een romantisch beeld van het verbroederende effect van de islam, zoals:

'The believer to the believer is like a building, each part holding up the other',

en

'The example of the believers with regards to their love, mercy, and sympathy is like that of a single body, if a limb feels pain, the rest of the body responds to it with sleeplessness and fever' (beide *Dabiq* 8, p. 8).

Ook het volgende citaat is een voorbeeld van de wijze waarop IS probeert de aantrekkelijkheid van het kalifaat te vergroten: afkomst, familie en huidskleur zijn irrelevant wanneer men besluit zich bij IS aan te sluiten:

'It is a state where the Arab and non-Arab, the white man and black man, the easterner and westerner are all brothers. Their blood mixed and became one,

Fiore Geelhoed, Layla van Wieringen, Kyra van den Akker, Fleur Crolla & Irene Senatori

under a single flag and goal, in one pavilion, enjoying this blessing, the blessing of faithful brotherhood.' (*Dabiq* 1, p. 7)

Het smeden van eenheid blijkt echter niet alleen een ideologische kwestie: het is ook een praktische noodzaak wil men op langere termijn tot een sterker kalifaat komen. Verschillende artikelen benadrukken dit: 'Thus, they recognized the disease – splitting and differing – and they knew the cure – unity and rallying together' (*Dabiq* 6, p. 17), 'your unity is strength and your division is weakness' (*Dabiq* 5, p. 24). Dit kan moslims het gevoel geven dat ze nodig of zelfs 'onmisbaar' zijn, een gevoel dat zij in het Westen wellicht missen (zie Schuurman et al., 2016).

Dabiq speelt verder in op de behoefte aan *belonging* van moslims door het belang van groepsidentiteit en de bindingen tussen de bewoners van het kalifaat uit te vergroten. In veel afbeeldingen zijn grote groepen lachende jihadstrijders te zien. Frequente beelden van fysiek contact zoals omhelzingen, gemoedelijke schouderklopjes en warme handdrukkingen tussen voornamelijk mannelijke strijders benadrukt hun verbondenheid. Bovendien bevat *Dabiq* opvallend veel foto's van op elkaar gestapelde handen. Dergelijke beelden verwijzen naar de *Bay'ah*, de eed waarmee de inwoners van het kalifaat zich symbolisch aan hun leider(s) onderwerpen en geven uitdrukking aan een gevoel van saamhorigheid en broederschap. Zowel op individueel als op collectief niveau schetst *Dabiq* dus een zeer romantisch beeld van het leven als IS-strijder. Deze utopische belofte kan een 'antwoord' bieden op de (sociale) achterstelling en het gebrek aan verbinding en identiteitszin die moslims in het Westen ervaren (zie o.a. Geelhoed, 2014; Hassan, 2012; De Koning, 2015). Een opvallende omissie in dit kader en in die zin een vorm van ontkenning door de selectie van beelden en het verzwijgen van lijden waarop Cohen (2001) wijst, is de afwezigheid van beeldmateriaal van een deel van de slachtoffers die IS zelf maakt. Als er in afbeeldingen slachtoffers van IS in beeld komen, dan zijn dit mannen en veelal met de verwijzing dat het om 'apostates' (afvalligen), strijders van vijandige groepen en 'crusaders' gaat, of om gevangenen waarbij de verantwoordelijkheid voor de onthoofding bij westerse regeringen wordt gelegd, zoals in het geval van James Foley (*Dabiq* 3, p. 3-4). Afbeeldingen van kinderen, vrouwen en bejaarden als slachtoffer van geweld ontbreken echter. Als er al aandacht aan deze groepen wordt besteed, dan is dit in een tekst zonder bijbehorende afbeeldingen, zoals in *Dabiq* 9 waar een vrouw, Umm Sumayyah Al-Muhārirah, de lezers probeert te overtuigen dat het als slaaf nemen van ongelovige yezidi-vrouwen en kinderen een goed islamitisch gebruik is (p. 44-49). Het feit dat IS in *Dabiq* doelbewust aspecten van de jihad onderbelicht laat die een minder gunstige indruk van islamitische strijders zouden kunnen wekken, kan als een vorm van letterlijke ontkenning worden opgevat. Maar er zijn in dit discours ook vormen van *implicatory denial* (Cohen, 2001: 7) te herkennen, vooral daar waar de eigen verantwoordelijkheid voor het ontstaan van slachtofferschap van onschuldige burgers wordt weggeredeneerd.

De positieve (groeps)identiteit als strijder wijst weliswaar niet direct op concrete neutralisatietechnieken, maar vormt wel een opmaat naar legitimering. Het zijn van een IS-strijder wordt immers neergezet als een identiteit waarover je je goed

kunt voelen; het is een heldhaftig zelf tegenover laffe, slechte anderen. Een dergelijk zelfbeeld als individu en groep draagt ertoe bij dat het bijbehorende gewelddadige gedrag makkelijker als positief is te ervaren en valt te legitimeren.

De legitimering van gewelddadige aanslagen in het Westen

De legitimering van geweld in het Westen komt pas in latere issues van *Dabiq* uitgebreid aan bod. Vooral in de laatste nummers van *Dabiq* vormen aanslagen in het Westen een prominent thema, mogelijk vanwege de territoriale verliezen die IS dan lijdt en die kunnen hebben bijgedragen aan de keuze voor een nieuwe strategie (zie Chulov, 2016; Mojon, 2014). Voor het ten strijde trekken tegen de westerse vijand kwamen in dit artikel al verschillende legitimaties naar voren: 'ontkenning van de verantwoordelijkheid' door te wijzen op de noodzaak om op te komen voor andere moslims als een vorm van zelfverdediging en 'ontkenning van het slachtoffer' door te stellen dat westerse mogendheden de strijd over zichzelf hebben afgeroepen. Deze twee neutralisatietechnieken komen terug bij de legitimaties die in *Dabiq* voor aanslagen in het Westen worden gegeven. In *Dabiq* 15 komen bijvoorbeeld beide technieken aan bod door de 'doubtful' (p. 28) – de twijfelende moslims – direct aan te spreken op hun plicht het onrecht in het vijandige Westen te wreken: 'Just as they terrify the Muslims in the lands of Islam, so should you terrify the disbelievers in their homelands. But unlike them, your terror shall be just, an equitable response to their crimes against Islam and the Muslim nation.' (p. 29)

In latere issues lijkt de oproep om 'zelfstandig' aanslagen te plegen in westerse landen die militaire acties tegen IS voeren de oproep tot *hijrah* (emigratie naar het kalifaat) zelfs te overstemmen. Een voorbeeld van een dergelijke oproep uit *Dabiq* 15 luidt als volgt:

'Attack the interests of the Crusader coalition near you, including their embassies, businesses, and "civilians." Burn down their government institutions just as they try to bomb our buildings where Allah's law is upheld. Follow the example of the lions in France and Belgium, the example of the blessed couple in California, and the examples of the knights in Orlando and Nice. If you do so then your reward is with Allah and you will have no regrets when you meet Him.' (*Dabiq* 15, p. 69)

Deze laatste zin wijst op een derde belangrijke neutralisatietechniek die in het bijzonder geldt voor de legitimatie van aanslagen op westers grondgebied, namelijk het beroep op hogere loyaliteiten (Cohen, 2001: 98; Sykes & Matza, 1957). Zoals andere jihadistische groeperingen die geweld proberen te legitimeren, doet IS dat in *Dabiq* door te stellen dat geweld in feite gehoorzaamheid aan Allah betekent. Om het pad naar het gebruik van deze neutralisatietechniek te effenen, doet IS een beroep op gezaghebbende (religieuze) figuren en op teksten uit de Koran. Daarbij gaat het onder meer om verzen die moslims op zouden dragen om hun religie met man en macht te verdedigen, desnoods met geweld: 'And fight them

until there is no fitnah and until the religion, all of it, is for Allah [Al-Anfāl: 39]' (*Dabiq* 6, p. 3). In het verlengde hiervan wijdt *Dabiq* 7 een uitgebreid artikel ('Islam is the Religion of the Sword, Not Pacifism', p. 20-24) aan het feit dat de islam in het Westen ten onrechte 'the religion of peace' genoemd wordt. Geweld zou een inherent onderdeel van de 'juiste' uitoefening van islam vormen en daarmee haaks staan op pacifistische idealen van de meeste westerse moslims, aldus *Dabiq*.

IS probeert de plausibiliteit van haar legitimering van geweld te vergroten door te wijzen op de religieuze voorwaarden die gelden voor het gebruik van geweld als noodzakelijk middel van zelfverdediging (voor ontkenning van de verantwoordelijkheid) richting een vijand die dit geweld zelf over zich afroept (ontkenning van het slachtoffer) en die dus een beroep op hogere loyaliteiten rechtvaardigen. *Dabiq* 12 draagt in lijn daarmee de titel 'just terror', als equivalent van de in het Westen erkende 'just war'-doctrine. Enerzijds wijst IS daarbij op beperkingen aan de legitimatie van dit geweld, zoals in *Dabiq* 7: 'beware of strengthening your authority and your soldiers through unlawful bloodshed, for this would be a short-term gain whose long-term consequences are weakness and helplessness' (*Dabiq* 7, p. 14). Anderzijds geeft IS in *Dabiq* aan onder welke voorwaarden terroristisch geweld wel gelegitimeerd is, namelijk ter verdediging van weerloze moslims tegen onrecht. Slachtofferschap onder moslims door verschillende vormen van onrecht vormt vanuit de IS-lezing van islam op zichzelf een legitieme reden voor represailles. Voornamelijk in latere issues gaat IS met meer diepgang in op de zonden waarmee de vijand deze vergeldingsacties over zich heeft afgeroepen en dus op religieuze gronden niet meer als slachtoffer is aan te merken. 'Revenge' is dan ook een term die regelmatig in recente issues van *Dabiq* terug te vinden is: 'They will not let its enemies enjoy rest until enemy blood is spilled in revenge for the religion and the Ummah' (*Dabiq* 12, p. 3).

IS biedt in *Dabiq* eveneens een legitimatie voor de concrete personen die slachtoffer worden van deze aanslagen. Potentiële aanslagplegers moeten immers niet alleen overtuigd worden dat het gelegitimeerd is om militaire doelen in westerse landen aan te vallen, maar zij moeten ook tot de overtuiging komen dat het goed is om aanslagen op burgers te plegen. Deze laatste legitimatie biedt IS door over burgerslachtoffers bij aanslagen consequent te spreken van 'ongelovigen' (*kafir*, *disbelievers*), 'crusaders' of zelfs 'slaves of Shaytān' ('slaven van de duivel', *Dabiq* 14, p. 5). Ter illustratie, na de aanslagen in Brussel worden de daders opgehemeld en wordt hun 'operatie' als volgt beschreven: 'They entered into Brussels Airport as well as a metro station and killed a number of crusaders before detonating their explosive devices in their midst. The attacks resulted in more than 40 killed and more than 250 wounded, walhamdulillah' (*Dabiq* 14, p. 24). Burgers worden dus met het regime gelijkgesteld en verantwoordelijk gehouden voor de aanval die westerse mogendheden plegen op moslims en in het bijzonder IS. Dit maakt dat westerse burgers in de visie van IS geen werkelijke slachtoffers zijn: ook zij hebben dit geweld over zichzelf afgeroepen, wat ontkenning van het slachtoffer mogelijk maakt (Sykes & Matza, 1957).

Al met al probeert IS de lezer ervan te overtuigen dat het gebruik van geweld en in het bijzonder aanslagen in het Westen, ook op burgers, een noodzakelijke en god-

delijke plicht is. Onschuldige slachtoffers bestaan er aan westerse kant niet volgens IS, aangezien westerse burgers ook tot de kruisvaarders worden gerekend. Gezien de prominente plek die geweld in *Dabiq* inneemt, is het dus zeker denkbaar dat moslims die zich ideologisch reeds met IS verwant voelen, in *Dabiq* de legitimering vinden die wellicht nodig is voor deze laatste stap in het radicaliseringsproces.

Conclusie en discussie

Het doel van dit artikel was om duidelijk te maken hoe IS in *Dabiq* inspeelt op factoren die radicalisering in de hand kunnen werken en hoe ontkenning daarbij een rol speelt. Aan de hand van de analyse van de thema's onrecht, vijandbeeld, identiteit en gewelddadige aanslagen in het Westen is gebleken dat *Dabiq* op verschillende manieren inspeelt op factoren die volgens literatuur radicalisering van (westerse) moslims kunnen bevorderen. Door de wijze waarop in *Dabiq* onrecht en een vijandbeeld worden gepresenteerd, speelt IS in op *push*-factoren van radicalisering. Beelden van de vijand, de identiteit van IS-strijders, broederschap en de legitimering van terroristisch geweld in *Dabiq* kunnen bovendien bijdragen aan de '*pull*' die individuen naar IS 'trekt'. Daarnaast biedt IS in het discours van *Dabiq* legitimaties aan van haar extremistische standpunten en voor de finale stap naar het plegen van aanslagen op westerse bodem.

De focus in *Dabiq* op ervaren onrecht maakt duidelijk dat *Dabiq* inspeelt op gevoelens van achterstelling en buitensluiting, die een belangrijke voedingsbodem vormen voor radicalisering. IS zwengelt deze gevoelens extra aan door vormen van onrecht jegens moslims uit te vergroten en te benadrukken dat moslims in het Westen per definitie worden onderdrukt. Het gevoel van onrecht staat in wisselwerking met een sterk vijandbeeld. Het westerse vijandbeeld in *Dabiq* vertoont kenmerken van *othering* en geeft uitdrukking aan een zwart-wit wereldbeeld waar geen ruimte is voor de grijstinten van twijfelaars. Dit is aantrekkelijk voor moslims die worstelen met een beleving van onrecht, waaronder stigmatisering, en die zoeken naar een (groeps)identiteit. De westerse vijand fungeert niet alleen als zondebok voor het leed dat moslims (ook in het Westen) ervaren, maar is tevens de belichaming van alle elementen waar IS zich expliciet *niet* mee wil identificeren. De westerse vijand speelt daardoor indirect een belangrijke rol in de identiteitsvorming van IS en haar strijders. Daartegenover staat een alternatieve identiteit waar moslims zich volgens *Dabiq* juist wel mee kunnen identificeren. Op individueel niveau biedt het imago van de onverslaanbare, heldhaftige IS-strijder een 'antwoord' op de behoefte aan een positieve identiteit en zingeving. Op collectief niveau speelt het beeld van broederschap in op de behoefte aan *belonging* en op een positief beeld van de eigen 'in-group' (Doosje et al., 2016; Geelhoed, 2014). Bij de vraag naar hoe IS in *Dabiq* precies inspeelt op deze factoren en wat IS vervolgens van ware moslims verwacht, speelt ontkenning een belangrijke rol. Door bepaalde groepen door IS gemaakte slachtoffers en gedragingen van IS-strijders buiten beschouwing te laten en/of niet in beelden weer te geven, is er in *Dabiq* zonder meer sprake van *literal denial*. Daarnaast maakt IS hoofdzakelijk gebruik

Fiore Geelhoed, Layla van Wieringen, Kyra van den Akker, Fleur Crolla & Irene Senatori

van *interpretive denial* door de strijd tegen de vijanden van islam niet zozeer te ontkennen, maar deze te legitimeren. Maar ook voorbeelden van *implicatory denial*, waarin de negatieve implicaties van het eigen handelen worden ontweken of weggeredeneerd (Cohen, 2001) zijn in deze bijdrage aan bod gekomen. IS gebruikt daarvoor in *Dabiq* een discours dat zich kenmerkt door drie neutralisatietechnieken (Cohen, 2001; Sykes & Matza, 1957). Ten eerste ontkent IS de eigen verantwoordelijkheid door te stellen dat ongelovigen de gelovige moslims onrechtvaardig behandelen, waardoor moslims zichzelf moeten verdedigen en in opstand moeten komen. Ten tweede ontkent IS de slachtoffers aan de zijde van haar westerse vijanden door te beargumenteren dat ongelovige regimes en hun burgers zelf het strijdgeweld over zich hebben afgeroepen. Ten derde doet IS een beroep op hogere loyaliteiten door de claim dat haar strijders als ware gelovigen in naam van Allah handelen, ook wanneer dit terroristische aanslagen in westerse landen betreft, zoals gevat in de door IS gebruikte term 'just terror'.

Dit artikel heeft laten zien hoe IS communicatiekanalen als *Dabiq* gebruikt om de harten van westerse moslims voor zich te winnen en hoe zij haar visie op de strijd en het geweld legitimeert door een discours van *denial*. Dit onderzoek wijst daarmee eens te meer op het belang van inzicht in de factoren die radicalisering in de hand werken en de wijze waarop *denial* geweld legitimeert. Dit inzicht is nodig om te proberen alternatieve paden in te slaan naar een beleving van rechtvaardigheid en gelijkwaardigheid, een gevoel van *belonging* en een positieve identiteit voor westerse moslims. Op die manier kunnen we de vatbaarheid voor het discours van *denial* van IS verminderen en zullen we mogelijk minder moslimharten verliezen.

Literatuur

- Bakker, E. & R. de Bont (2016), Belgian and Dutch jihadist foreign fighters (2012-2015): Characteristics, motivations, and roles in the war in Syria and Iraq. *Small Wars and Insurgencies*, 29(5), 837-857.
- Bakker, E. & P. Grol (2015), *Motives and Considerations of Potential Foreign Fighters from the Netherlands*. Den Haag: International Centre for Counter-terrorism.
- Bos, K. van den, A. Loseman & B. Doosje (2009), *Waarom jongeren radicaliseren en sympathie krijgen voor terrorisme: onrechtvaardigheid, onzekerheid en bedreigde groepen*. Den Haag: Ministerie van Justitie, WODC.
- Buijs, F., F. Demant & A. Hamdi (2006), *Strijders van eigen bodem. Radicale en democratische moslims in Nederland*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Celso, A.N. (2014), Dabiq: IS' apocalyptic 21st century jihadist manifesto. *Journal of Political Sciences and Public Affairs*, 2(4).
- Christie, N. (1986), Suitable enemy. In: H. Bianchi & R. van Swaaningen (red.), *Abolitionism: Towards a Non-Repressive Approach to Crime*. Amsterdam: Free University Press, 42-54.
- Chulov, M. (7 september 2016), 'Losing ground, fighters and morale – is it all over for Isis?'. *The Guardian*, zie: www.theguardian.com/world/2016/sep/07/losing-ground-fighter-morale-is-it-all-over-for-isis-syria-turkey.
- Cohen, S. (2001), *States of Denial. Knowing about Atrocities and Suffering*. Cambridge/Malden: Polity Press.

- Colas, B. (2016), What does Dabiq do? ISIS hermeneutics and organizational fractures. *Studies in Conflict & Terrorism*, zie: www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1057610X.2016.1184062.
- Coolsaet, R. (2015), What drives Europeans to Syria, and to IS? Insights from the Belgian case. *Egmont Paper 75*. Brussel: Academia Press.
- Cottee, S. (2010), Mind slaughter: The neutralizations of jihadi salafism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 33(4), 330-352, <http://dx.doi.org/10.1080/10576101003587176>.
- Dawson, L.L., A. Amarasingam & A. Bain (2016), Talking to foreign fighters: Socio-economic push versus existential pull factors. *TSAS Working Paper Series*, 16-14.
- Dewitte, D. (2 september 2016), De nieuwe aanslagplegers van IS: minderjarige meisjes met een zeer hard profiel. *Express Business*, zie: <https://nl.express.live/2016/09/02/111142aanslagplegers-islamitische-staat>.
- Dongen, T. van (2016), De aantrekkingskracht van de aanslag: negen behoeftes waar deelneming aan terroristische activiteiten in voorziet. In: W. Hardyns & W. Bruggeman (red.), *Radicalisering en terrorisme*. Antwerpen: Maklu Uitgevers, 51-70.
- Doosje, B., F.M. Moghaddam, A.W. Kruglanski, A. de Wolf, L. Mann & A.R. Feddes (2016), Terrorism, radicalization and de-radicalization. *Current Opinion in Psychology*, 11, 79-84.
- Feddes, A.R., L. Nickolson & B. Doosje (2015), *Triggerfactoren in het radicaliseringsproces*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Fraser, G. (10 oktober 2014), 'To Islamic State, Dabiq is important – but it's not the end of the world'. *The Guardian*, zie: www.theguardian.com/commentisfree/belief/2014/oct/10/islamic-state-dabiq-important-not-end-of-the-world.
- Frum, M. (2016), Terrorists turn magazine publishers. *Maclean's*, zie: <http://search.proquest.com/docview/1764213583/fulltext/79B31529889D452FPQ/1?accountid=10978>.
- Gambhir, H.K. (2014), Dabiq: The strategic messaging of the Islamic State. *Backgrounder*, zie: http://understandingwar.org/sites/default/files/Dabiq%20Backgrounder_Harleen%20Final.pdf.
- Geelhoed, F. (2014), *Striving for Allah: Purification and Resistance among Fundamentalist Muslims in the Netherlands*. Den Haag: Eleven Publishing.
- Graaf, B.A. de (2014), *De vlam van het verzet. Nederlandse strijders in het buitenland, vroeger en nu*. Anton de Kom-lezing 2014, zie: www.verzetsmuseum.org.
- Greene, K.J. (2015), ISIS: Trends in terrorist media and propaganda. *International Studies Capstone Research Papers*. Cedarville: Cedarville University.
- Hall, S. (1997), The spectacle of the other. In: S. Hall (red.), *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage Publications, 223-285.
- Hassan, M. (2012), Understanding drivers of violent extremism: The case of al-Shaabab and Somali youth. *CTC Sentinel*, 5(8), 1-24.
- Ingram, H.J. (2016a), An analysis of Islamic State's Dabiq Magazine. *Australian Journal of Political Science*, zie: <http://dx.doi.org/10.1080/10361146.2016.1174188>.
- Ingram, H.J. (2016b), An analysis of *Inspire* and *Dabiq*: Lessons from AQAP and Islamic State's propaganda war. *Studies in Conflict and Terrorism*, zie: www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/1057610X.2016.1212551.
- Kaplan, J. & C.P. Costa (2015), The Islamic State and the new tribalism. *Terrorism and Political Violence*, 27(5), 926-269.
- Koning, M. de. (7 februari 2015), Radicalisering – Waar hebben we het eigenlijk over?. *Closer*, zie <http://religionresearch.org/closer/2015/02/07/radicalisering-waar-hebben-we-het-eigenlijk-over>.

Fiore Geelhoed, Layla van Wieringen, Kyra van den Akker, Fleur Crolla & Irene Senatori

- Kossen, E. (26 augustus 2016), El Bakraoui-boers wilden eigenlijk aanslag op Schiphol plegen. *Elsevier*, zie: www.elsevier.nl/buitenland/achtergrond/2016/08/el-bakraoui-boers-wilden-eigenlijk-aanslag-op-schiphol-plegen-346911.
- McKernan, B. (6 september 2016), 'Isis' new magazine Rumiya shows the terror group is 'struggling to adjust to losses'. *Independent*, zie: www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-propaganda-terror-group-losses-syria-iraq-a7228286.html.
- Mawdudi, S.A. a'la (2013). *Towards Understanding Islam*. Markfield: The Islamic Foundation.
- Mojon, J.M. (28 augustus 2014), Dabiq: The smiling face of the Iraq-Syria 'caliphate'. *Yahoo News*. zie: <https://uk.news.yahoo.com/dabiq-smiling-face-iraq-syria-caliphate-071415743.html>.
- Novenario, C.M.I. (2016), Differentiating Al Qaeda and the Islamic State through strategies publicized in Jihadist magazines. *Studies in Conflict & Terrorism*, 39(11), 953-967.
- Pelletier, I.R., L. Lundmark, R. Gardner, G.S. Ligon & R. Kilinc (2016), Why ISIS' message resonates: Leveraging Islam, sociopolitical catalysts, and adaptive messaging. *Studies in Conflict & Terrorism*, 39(10), 871-899.
- Rahimi, S. & R. Graumans (2015), Reconsidering the relationship between integration and radicalization. *Journal for Deradicalization*, 5, 28-62.
- Rapoport, D.C. & Y. Alexander (red.) (1982), *The Morality of Terrorism: Religious and Secular Justifications*. New York etc.: Pergamom Press.
- Rauxloh, R.E. (2016), Group offending in mass atrocities: Proposing a group violence strategies model for international crimes. *Oñati Socio-legal Series*, 6(4), 1016-1031.
- San, M. van (2 februari 2015). Hoe beter geïntegreerd, hoe meer kans op radicalisering. *De Standaard*, zie: www.standaard.be/cnt/dmf20150201_01504894.
- Schmid, A.P. (2013), *Radicalisation, De-radicalisation, Counter-radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review*. Den Haag: International Centre for Counter-terrorism.
- Schmid, A.P. (2015), *Foreign (Terrorist) Fighters with IS: A European Perspective*. Den Haag: International Centre for Counter-terrorism.
- Schuurman, B., P. Grol & S. Flower (2016), *Converts and Islamist Terrorism*. Den Haag: International Centre for Counter-terrorism.
- Sykes, G.M. & D. Matza (1957), Techniques of neutralization: A Theory of Delinquency. *American Sociological Review*, 22(6), 664-670.
- Vergani, M. & A.M. Bliuc (2015), The evolution of the ISIS' language: a quantitative analysis of the language of the first year of Dabiq magazine. *Sicurezza, Terrorismo E Società*, 1(2), 7-21.
- Vidino, L. & S. Hughes (2015), *ISIS in America: From Retweets to Raqqa*. Washington: George Washington University.
- Weggemans, D., E. Bakker & P. Grol (2014), Who are they and why do they go? The radicalization and preparatory processes of Dutch Jihadist foreign fighters. *Perspectives on Terrorism*, 8(4), zie: www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/365/html.
- Winkler, C.K., K. El Damahoury, A. Dicker & A.F. Lemieux (2016), The medium is terrorism: Transformation of the about to die trope in Dabiq. *Terrorism and Political Violence*, zie: www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546553.2016.1211526.